

Steve Mosby

Wat je niet wilt zien

A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

Proloog

Ik heb mijn vrouw voor het laatst gezien op een avond in januari, tweeënhalp jaar geleden. Marie was zesentwintig jaar oud, ze droeg een zwart jasje en een donkerblauwe spijkerbroek, en ze ging een fles wijn kopen voor bij het eten waarin ik stond te roeren. Ik hoorde haar autosleutels klikken en rinkelen toen ze door de keuken liep en de voordeur opendeed.

Toen bleef ze staan en zei: ‘Heb je verder nog iets nodig?’

Ik schudde mijn hoofd. ‘Alleen dat je bij me terugkomt.’

Ze gaf geen antwoord, maar ik kon het in de stilte horen: weet je zeker dat je dat nodig hebt?

We hadden een paar moeilijke weken achter de rug. Zolang als ik haar kende, had Marie last van depressies: perioden waarin alles wat ik zei of deed verkeerd was, gevolgd door perioden waarin ze zich alleen maar verontschuldigde, een hekel aan zichzelf had en zich afvroeg wat ik in haar zag en waarom ik bij haar bleef. Ik wist niet welke van die perioden ik het moeilijkst vond, maar we zaten nu net tussen twee fasen in. Het ging veel beter dan in de afgelopen dagen, maar de sfeer was gespannen.

Ik keek haar aan en toen ik haar nietszeggend terug zag kijken, deed dat me intens verdriet. Ik wou dat je kon zien hoe mooi je bent, dacht ik, ik wou dat je dat zag. Maar ik zei het niet, want ik wist dat ze die woorden niet zou accepteren. Ze zouden in de lucht blijven hangen, en dat zou me zo’n gefrustreerd gevoel geven dat ik me beroerd voelde en daar zou zij zich op haar beurt weer slechter door voelen. Soms wilde ze beslist niet dat iemand van haar hield.

‘Nee, verder niets,’ zei ik.

Ze knikte, haar gezicht nog steeds nietszeggend. ‘Een kusje, dan.’

Ik liet de lepel balanceren en liep naar haar toe.

‘Zal ik gaan?’ bood ik aan.

‘Nee, ik ga wel,’ zei ze. ‘Ik hou van je.’

Nu herinner ik me dat die woorden geforceerd klonken – een beetje te vlug uitgesproken –, maar toen viel me dat niet op.

‘Ik hou ook van jou.’

Ze deed de deur achter zich dicht. Even later hoorde ik de auto starten en wegrijden.

Ik was in die tijd introspectief ingesteld. Ik piekerde veel. Ik bedacht altijd wat er allemaal kon gebeuren, liet de ongunstigste scenario's door mijn hoofd gaan en dwong me dan me daarin te verdiepen. Als ik Marie van haar werk terug verwachtte, en ze was er nog niet, dan dacht ik dat haar iets verschrikkelijks was overkomen. Als ze nu eens niet terugkwam? De minutenwijzer van de keukenklok werd dan een sleutel die langzaam draaide in mijn hoofd en de ene na de andere afschuwelijke mogelijkheid ontsloot, zodat ze als muntjes in mijn hoofd vielen. 's Avonds laat lag ik naast haar wakker en vroeg me af hoe het zou zijn als een van ons de ander verloor.

Ik weet niet waarom ik zo was, want eigenlijk was me nooit iets ergs overkomen. Misschien juist daarom.

Op die dag had ze hooguit tien minuten weg moeten zijn. De winkel waar ze heen ging was bij ons in de straat, en om de een of andere reden maakte ik me helemaal geen zorgen. Je wilt graag denken dat je het merkt, maar in werkelijkheid merk je het niet. En dus sudderde het eten in de pan, en bleef ik erin roeren, telkens met de houten lepel tegen de bodem, en was ik onwetend van het feit dat de wereld stilletjes werd verbrijzeld zonder dat ik het merkte.

Ik weet niet meer wanneer ik me grote zorgen begon te maken, maar wel dat ik precies veertig minuten na haar vertrek vond dat het lang genoeg had geduurd en naar haar mobieltje belde.

Er werd opgenomen door een politieman. Op de achtergrond hoorde ik sirenes en druk verkeer, en ik wist meteen dat er ditmaal echt iets was gebeurd. In tijden van crisis neemt een of ander deel van je onderbewustzijn vaak de leiding, en ik was dan ook verrassend kalm toen ik met hem sprak. Pas daarna, toen ik mijn jas pakte, besepte ik dat nauwelijks één woord van wat hij had gezegd tot me was doorgedrongen, en dat het weinige wat wel tot me was doorgedrongen, volstrekt onbegrijpelijk was.

Marie was op de ringweg van de stad door een vrachtwagen geraakt, had hij gezegd. Ik had dat zo opgevat dat er een auto-ongeluk was gebeurd, maar toen besepte ik dat ze niets op de ringweg te zoeken had gehad. En uit een andere frase van hem was af te leiden dat ze niet in haar auto had gezeten toen het gebeurde. Later, op het politiebureau, kreeg ik het precies

te horen, en toen begreep ik het. Ze was niet doodgereden door de vrachtwagen. Waarschijnlijk was ze omgekomen door de val van het vijftien meter hoge viaduct waarop ze haar auto hadden gevonden.

De politie noemde het altijd een val, nooit een sprong, maar toch lag dat woord meestal wel besloten in de toon van degene die met me praatte. Ik hoorde het oordeel dat daaraan verbonden was, het idee dat mijn verlies op de een of andere manier niet zo groot was als het verlies dat anderen leden.

In het algemeen praten mensen op twee verschillende manieren over zelfmoord. Of ze leven mee met degene die zichzelf van het leven heeft beroofd en vinden het een tragedie, of ze zien het als het summum van egoïstisch gedrag. Sommige mensen hebben waarschijnlijk een beetje van beide. Ik weet dat allemaal wel en kon me dus enigszins in de houding van de politie verplaatsen. De vrachtwagenchauffeur had wel om het leven kunnen komen, zeiden ze tegen me. Ook nu zou hij misschien nooit helemaal herstellen van wat hij had gezien.

Daar had ik begrip voor, maar ik kon er niet in meegaan. Ik nam het haar niet kwalijk. Ik was nooit boos op haar. En ik heb nooit een hekel aan haar gehad om wat ze ons heeft aangedaan, nog geen seconde.

Want ik herinnerde me haar gezicht toen ze die dag wegging. Daarop had spijt te lezen gestaan, spijt van alles wat ze dacht dat ze mij had aangedaan, en ook die steeds grotere zelfhaat van haar. Ik herinnerde me het laatste wat ze tegen me had gezegd: ik hou van je. En ze konden zeggen wat ze wilden, maar ik wist dat Marie helemaal niet uit egoïsme had gehandeld, in elk geval niet ten opzichte van mij. Wat er ook op haar bedoelingen aan te merken viel, ze deed wat ze dacht dat het beste voor mij was. Ze dacht dat ze mijn leven redde, in plaats van het volkomen te verwoesten.

Dat werd me een halfjaar later duidelijk.

Ik was toen bezig het huis te verkopen en moest daarvoor papieren doornemen. Dat had ik een tijdje uitgesteld, want ik had er geen zin in. En toen ontdekte ik dat Marie een extra levensverzekering had genomen. Die had haar twintig pond per maand gekost. Het was bijna niet te geloven, maar de verzekering was nu goed voor een eenmalige uitkering van bijna een half miljoen pond.

De zelfmoordclausule in de polis werd na twee jaar opgeheven. Marie had twee jaar en acht dagen gewacht. Zo lang had ze rondgelopen met wat ze zou gaan doen, zonder dat ik iets wist of vermoedde.

Zoals ik al zei: ik heb het haar nooit kwalijk genomen. Ik heb altijd gevonden dat ik met verwijten bij een heleboel andere mensen veel meer aan het juiste adres zou zijn.

Nou, dat was dus de laatste keer dat ik mijn vrouw in leven zag.

Maar het was niet de laatste keer dat ik haar zag.

1

Haar vader vertelt haar over de dood.

Voortdurend, met heel ernstige ogen. Die zien eruit alsof iemand de contouren heel zorgvuldig met een rode pen heeft nagetrokken.

Ze wil het begrijpen, maar soms kan ze dat niet en dan worden ze allebei boos. De dood is een monster, zegt haar vader, net als in de dunne sprookjesboeken die ze in haar kamer heeft. Als een draak? vraagt ze, maar hij schudt zijn hoofd. De dood is groter, en veel angstaanjagender. Een draak kan op maar één plaats tegelijk zijn, maar de dood kan overal zijn waar hij wil. Hij ademt geen vuur uit. Hij ademt droefheid uit.

Sarah zit met gekruiste benen op de hoek van de bank en drukt een kus tegen haar buik. Haar vader hurkt voor haar neer. Het is avond, en de kamer om hen heen is donker en somber. Hij steekt zijn hand uit en knijpt zijn vinger en duim tegen elkaar aan, alsof hij een stofdeeltje van de dood uit de lucht heeft geplukt. Dan haalt hij zijn vingers van elkaar. Hij heeft dit alles zo goed uitgelegd dat Sarah het stofje ziet vallen.

De dood verspreidt rimpelingen, zegt hij.

Ze tuurt naar de ruwe draden in de vloerbedekking en stelt zich voor hoe de rimpelingen van de dood zich verspreiden, zoals wanneer er een steen in water is gegooid. In een van haar boeken op school staat een plaatje van een reddingsboot die scheefhangt op een golf; het water stuift over de zeelieden in gele jassen heen, die hun capuchons vasthouden. Maar ze hoeft niet meer naar school.

De dood is besmettelijk, Sarah. Dat betekent dat hij zich als een ziekte verspreidt.

Het is vooral die wetenschap die haar zo bang maakt. Want de dood heeft al eens geheerst in hun huis, en als je ermee besmet kunt raken, als met een verkoudheid, zou een van hen de volgende kunnen zijn. Of beiden. Haar vader is daar blijkbaar ook bang voor. Mede daardoor kijkt hij haar zo strak aan, denkt ze, en kijkt zij zo strak terug. Alsof ze daarmee een betovering tot stand brengen die het monster op een afstand houdt.

Haar vader is altijd de eerste die de betovering verbreekt.

Daarna schuifelt hij bij haar vandaan. Soms kijkt hij gefrustreerd. Ze heeft hem een keer horen huilen, en dat maakte haar nog banger, want vaders huilen niet. Zelf wordt ze net zozeer door de dood in beslag genomen als hij, en ze weet dat hij haar alleen maar wil helpen. Net als toen ze samen moeilijke zinnen lazen, woord voor woord, tot ze het begreep. Als ze hem hoort huilen, neemt ze zich voor de volgende keer meer haar best te doen.

Het is moeilijk, want zij wil ook huilen en heeft het gevoel dat ze dat niet zou moeten doen. De vorige week werd ze 's nachts wakker en dacht ze dat ze haar moeder zo helder als een heilige in de hoek van haar kamer zag oplichten. Het was maar een droom, maar ze vertelde het de volgende morgen aan haar vader, omdat ze dacht dat hij het misschien wel wilde weten en omdat ze wilde dat hij tegen haar zei dat het misschien echt was. Maar hij zei:

Bloedde ze nog?

Nee, papa, zei Sarah. Ze glimlachte, echt waar.

In plaats van blij te zijn doorzocht hij het huis. Zelfs nu zoekt hij nog steeds naar haar. Hij hurkt neer bij zijn bed, tilt het dekbed op om eronder te kijken en praat dan tegen de leegte.

De dood is een monster, Sarah.

Ze zegt: Maar hoe kunnen we ertegen vechten?

Nou, dat is blijkbaar belangrijk. Haar vader denkt er even over na en legt het dan zo goed mogelijk uit. Ze hangt aan zijn lippen.

Er zijn mensen, zegt hij, die zo bang zijn voor het monster dat ze proberen het tevreden te stellen. Zoals wanneer je een pestkop te vriend wilt houden? vraagt ze. Ja, zegt hij, en de man die je moeder kwaad heeft gedaan, was ook zo. Anderen keren het monster hun rug toe en rennen weg, te bang om het in de ogen te kijken.

Zo mogen wij niet zijn.

Haar vader pakt zachtjes haar schouders vast, opdat ze begrijpt hoe belangrijk dit is.

We moeten het in de ogen kijken. We moeten het zien. Begrijp je dat?

Ze knikt. Toch heeft hij haar vraag niet beantwoord, en nu is ze nog bang dan tevoren. Want ze heeft niet het gevoel dat haar vader tegen iets vecht, en het enige wat hij ooit in de ogen kijkt is zij.

Soms ziet ze hem gehurkt achter de voordeur zitten. Dan praat hij door

de brievenbus met mensen en zegt tegen hen dat het goed met hem gaat, en dat ze moeten weggaan en ons met rust moeten laten. Ze weet dat het haar tante is, want haar vader liet haar een keer naar de voordeur komen om te zeggen dat het goed met hen ging. Maar hij doet de deur nooit open.

Elke dag als Sarah wakker wordt, hoort ze hem door de keuken lopen. Het huis ruikt naar zijn sigarettenrook. Die rook ziet ze hangen in kamers waar hij is geweest, als blauwe zijde. 's Morgens, als zij nog in bed ligt, zit hij alleen in de keuken te roken. Ze blijft in bed liggen tot ze het raam open en dicht hoort gaan.

Als ze vandaag wakker wordt, is het stil in het huis.

Het is het soort stilte dat in je oren gonst, alsof je je hoofd hebt gestoten en het nu galmt als een klok. Het is het geluid dat iemand maakt als hij is weggegaan.

Sarah komt zachtjes uit haar bed en loopt door de gang. Haar vader is niet in de keuken. Er hangt geen rook in de lucht. De deur van zijn slaapkamer, recht voor haar, is dicht. Ze loopt erheen en klopt aan. Geen reactie.

Papa?

Niets.

Ze draait aan de kruk en duwt tegen de deur, maar die gaat maar een klein beetje open. Er ligt iets achter wat hem tegenhoudt. Iets wat voorkomt dat hij opengaat.

Even later voelt Sarah zich verpletterd. Ze begrijpt wat er is gebeurd. Terwijl ze sliep, is de dood weer naar haar huis gekomen. Door de kier in de deur ruikt ze de droefheid van zijn adem.

Eerst kan ze geen vin verroeren. Dan wil ze weggrennen.

Maar ze mag niet weggaan. Sarah duwt harder tegen de deur, met al haar kracht, want ze weet dat ze het moet zien.

Ze is negen jaar oud.

En nu was ze dertig.

Het leven was doorgegaan, maar die herinneringen voelden recenter aan dan dingen die de vorige dag gebeurd waren. Alsof ze meer tot het heden behoorden. Maar ja, het verleden was een blauwdruk voor een tekening van de toekomst, nietwaar? In de loop van de tijd voegde je nieuwe lijnen toe – of anders werden ze wel voor je toegevoegd –, maar de oude bleven

staan, en soms waren juist die het duidelijkst te zien. Je moest er gewoon vaak genoeg overheen gaan.

En dus had de vastberadenheid die haar vader haar had nagelaten – dat je de dingen altijd in de ogen moest zien, hoe gruwelijk of moeilijk dat ook was – haar nooit verlaten. Die vastberadenheid was gegroeid, tot rijpheid gekomen, en was nu ook nog zichtbaar, zoals de trekken van het kleine meisje ook nog op haar volwassen gezicht aanwezig waren.

Sarah schudde haar hoofd en vouwde de brief van Alex op. Hij had hem twee jaar geleden gestuurd, op de dag dat hij Whitrow verliet, en ze had hem zo vaak gelezen dat het papier versleten was. Ze kende zelfs gedeelten uit haar hoofd. Ik stel alles op prijs wat je voor me hebt gedaan, en dat je me probeerde te helpen. Ik hoop dat je het kunt begrijpen en me dit vergeeft. Evengoed had ze het opnieuw gelezen, want dit leek haar daar de dag voor. Vandaag, twee jaar later, ging zij ook weg.

Zoals altijd had de brief herinneringen bij haar opgeroepen.

Je had gelijk, had hij geschreven. De dood verspreidt rimpelingen.

Ze liet de brief in haar zak glijden.

Dat was tenminste één ding dat ze niet zou vergeten mee te nemen. De rest bleek wat moeilijker te selecteren te zijn, en de tijd drong.

Buiten het raam viel de avond, en de kamer voelde grauw en groezelig aan. Ze keek op haar horloge. Het was bijna zeven uur. Dat betekende dat de taxi die ze had besteld er over een paar minuten zou zijn. Ze was helemaal niet efficiënt.

Zonder dat ze het merkte, beet ze op haar nagel.

Had ze alles wat ze nodig had? De tas die voor haar op het bed stond, was maar halfvol. Ze had genoeg kleren om zich te redden. Ze maakte zich drukker om alle persoonlijke dingen die ze niet wilde missen: de cadeautjes en foto's die op zichzelf van geen betekenis waren, maar waar herinneringen aan vastzaten. Je dacht pas aan zulke dingen als je ze zag of wilde hebben.

Het grootste deel van de middag had ze overal in huis gezocht naar de dingen die ze wilde meenemen. James had zich daar natuurlijk aan gestoord, en ze had gezegd dat het voor hen beiden gemakkelijker zou zijn als hij een tijdje naar buiten ging. Maar dat had hij geweigerd. Hij zat daar maar en negeerde haar. Deed alsof het niet gebeurde. Zijn gezicht was strak als steen, maar er kwamen golven van droefheid van hem af, en omdat ze zich daardoor schuldig voelde, zag ze misschien belangrijke dingen over het hoofd.

Gekletter beneden.

Sarah luisterde, nog steeds bijtend op haar nagel. James deed de afwas, veronderstelde ze. Of beter gezegd, hij gooide borden in de gootsteen, met opzet zo hard dat ze het hoorde. Dat was zijn manier van doen. Hij was nooit goed geweest met woorden, maar als hij wilde, kon hij zijn gevoelens wel tot uiting brengen. Je moest de juiste gradatie van woede inschatten en interpreteren, maar ze was eraan gewend geraakt. Nu zei hij met die geluiden:

Laat me niet alleen.

James had zijn eigen blauwdruk; zijn eigen lijnen waar te vaak andere lijnen overheen waren gegaan. Zijn oudste herinnering, had hij haar verteld, was zijn vader die wegging. De man stapte in zijn auto om weg te rijden, en James had naast die auto staan huilen en hem gesmeekt niet weg te gaan. Zijn vader had hem zachtjes achteruitgeduwd om het portier te kunnen sluiten.

Weer gekletter.

Het spijt me, James.

De vorige avond had hij gevraagd of ze van hem hield, en ze had gezegd van wel. Dat was waar. Toen hij vroeg waarom dat niet genoeg was, had ze niet geweten wat ze moest zeggen. De vraag had dagenlang in de lucht gehangen voordat hij hem uiteindelijk had gesteld, en was daar blijven hangen. Ze durfde bijna niet naar beneden te gaan, omdat hij daar was. Maar ze had alles en iedereen altijd recht in de ogen gekeken.

Buiten was een claxon te horen: de taxi was er.

Het geluid werd meteen gevolgd door een klap beneden. James had een glas gebroken. Hij had het laten vallen of, wat waarschijnlijker was, door de keuken gegooid.

Sarah haalde diep adem om moed te vatten, pakte toen de tas op en liep de slaapkamer uit. De deur van de logeerkamer stond open. Al haar spullen zaten daar in dozen die op de plank stonden. Moest ze die ook meenemen? Maar dan bleef je aan de gang.

Ze hees de tas op haar schouder en liep voorzichtig de smalle trap af.

James had al gedronken. Waarschijnlijk was hij al dronken. Dat gebeurde wel vaker, maar vandaag zat het haar dwars, want hij werd er onvoorspelbaar en driftig van. Er was nog geen scène geweest – tenzij je de stiltes meetelde –, maar ze vermoedde dat er een zou komen. Misschien zou hij haar smeken niet weg te gaan. Jezus, ze hoopte van niet. Het zou haar niet

op andere gedachten brengen, maar het zou de dingen moeilijker maken voor hen beiden, vooral voor hem.

Diep in zijn hart begreep hij het wel, dacht Sarah. Hij hield gewoon zielsveel van haar en wilde niet zonder haar leven. Daarom was het moeilijk voor hem, en daarom zou hij haar uiteindelijk niet in de weg staan.

Het komt wel goed, zei ze tegen zichzelf.

Dronken of niet, hij zou niet proberen haar tegen te houden.